

TAULA RODONA LA CULTURA: LA LLENGUA I LA HISTÒRIA

ANTONI SIMON TARRÉS
Universitat Autònoma de Barcelona

La tercera taula rodona d'aquest col·loqui *Catalunya i Espanya a l'època moderna* serà dedicada al tema de "La cultura: la història i la llengua".

Voldria, abans de tot, disculpar l'absència del professor Modest Prats de la Universitat de Girona, que era qui havia de moderar aquesta sessió. El canvi forçós de calendari en la nostra programació li ha fet impossible, ben a pesar seu, estar present avui aquí, donat que tenia prèviament adquirit un compromís en un altre acte.

La temàtica de la taula d'avui pretén aportar una reflexió sobre els factors de naturalesa ideològica i cultural que incideixen en les complexes relacions entre Catalunya i la Monarquia Hispànica en l'època de formació de l'estat modern espanyol; completant d'aquesta manera els aspectes institucionals, hisendístics i político-militars tractats el dia d'ahir.

Aquesta no és, ni molt menys, una temàtica menor en les relacions entre centre i perifèria de la Monarquia Hispànica en temps de la Decadència.

Les tensions entre comunitat nacional i poder central plantejen la necessitat de conèixer com va germinar la idea de nació política catalana i els fenòmens ideològics i culturals paral·lels al seu desenvolupament. Sense caure en les mitificacions de determinada historiografia romàntica que ha defensat l'omniexistència de les nacions i dels nacionalismes; o dels qui han postulat una "acumulació" lineal en el pòsit nacional, resulta imprescindible aproximar-nos als complexos precedents polítics, però també ideològics i culturals, que envolten el desenvolupament d'unes consciències quasi nacionals en les distintes comunitats europees en els segles de la modernitat.

Altrament, la historiografia més recent ha destacat com la circularitat d'idees i d'experiències en els moviments revolucionaris del segle XVII es va convertir en un element fonamental per a la formació política i ideològica, ja que va servir per a què els protagonistes d'aquestes revolucions fossin conscients de l'essència i de la naturalesa de les crisis provocades, tant en el pla de les relacions internacionals com en el de l'estructura interna de l'estat modern. Subratllant-se, en definitiva, la importància de la germinació i difusió de les bases intel·lectuals i ideològiques d'aquests moviments revolucionaris i la necessitat de relacionar-les amb els factors político-institucionals i econòmico-fiscals.

En aquesta taula rodona comptem amb la participació de quatre destacats especialistes:

Fernando Bouza és professor d'història moderna de la Universitat Complutense de Madrid. Les seves tesis de llicenciatura i de doctorat van ésser dedicades a analitzar les bases polítiques i ideològiques de la revolució portuguesa del 1640. Des d'aquí, Bouza s'ha endinsat en l'estudi de la civilització escrita de l'Alta Edat Moderna Europea. El seu llibre *Del escribano a la biblioteca* és un magnífic fresc sobre la història de la cultura d'aquests segles en el que s'ocupa de temes tan interessants com les relacions entre consciència lingüística i escriptura o la utilització d'aquesta pels poders dels nous estats moderns. La riquesa d'idees i l'abundor de textos coetanis ben escollits són dues de les característiques de les aportacions de Fernando Bouza, el qual, a més, recentment ha publicat *Los Austrias mayores. Imperio y monarquía de Carlos I y Felipe II*, volum quinzè de la "Nova Història d'Espanya" de l'editorial *Historia 16*.

Albert Rossich és catedràtic de filologia catalana de la Universitat de Girona. Des que va iniciar les seves recerques amb l'edició i estudi del *Parnàs Català* -obra del prevere torroellonenc Narcís Julià, que constitueix una de les primeres manifestacions de l'ensenyament de la preceptiva poètica i de la literatura catalanes-, Albert Rossich s'ha convertit en un dels principals impulsors de la recuperació i del coneixement de la cultura catalana de l'època del Barroc. Els seus estudis sobre Vicenç García, el famós rector de Vallfogona, i una encomiable tasca d'edició crítica de nombrosos textos catalans del XVII, l'han convertit en un dels millors especialistes de la història de la literatura catalana de l'època moderna.

En tercer lloc, aquesta taula rodona compta amb la presència de Manuel Peña, primer alumne i ara professor d'aquesta Facultat. Manuel Peña forma part del primigeni grup d'alumnes que ja fa més de deu anys va fundar la revista *Manuscrits*, a la qual continua activament vinculat. Ha dedicat la seva tesi doctoral a l'estudi de l'univers del llibre i de la lectura en la Barcelona del segle XVI, partint de l'anàlisi de més de 3.600 inventaris *post-mortem* dels fons notariais barcelonins. Els llibres *Cataluña en el Renacimiento: libros y lenguas*, que tot just acaba de sortir de les premses lleidatanes de l'Editorial Milenio, i *El laberinto de los libros. Historia cultural de la Cataluña del Quinientos* (Madrid, Fundación Sánchez Ruipérez), estic segur que es convertiran en dues obres de referència per a la història de la cultura catalana i espanyola de l'època moderna.

Finalment, tenim el gust de tenir amb nosaltres el professor Joseph Perez, catedràtic de la Universitat de Bordeus, especialitzat en l'estudi del naixement i la formació de l'Estat Modern espanyol, tema sobre el qual ha publicat diversos llibres caracteritzats per una gran lucidesa, riquesa interpretativa i claredat expositiva. *La revolución de las Comunidades de Castilla, Isabel y Fernando. Los Reyes Católicos* i *Historia de una tragedia. La expulsión de los judíos de España*, en són alguns dels títols més coneguts.

Però Joseph Perez ha estat també un impulsor entusiasta de l'estudi de la

història i la cultura hispàniques. Ha estat fundador i director de la *Maison des Pays Ibériques*, i des de 1989 fins fa pocs mesos ha dirigit la *Casa de Velázquez* de Madrid, institució que constitueix un magnífic laboratori i centre d'acolliment per als hispanistes francesos, des que fou fundada l'any 1927.

Seguidament, passem a preguntar als nostres convidats una sèrie d'interrogants. Al professor Rossich li plantejem la qüestió sobre la validesa i les matisacions que comporta la utilització del concepte de decadència per a definir la cultura catalana dels segles XVI i XVII. Així mateix, li preguntem sobre fins a quin punt és correcte identificar decadència amb castellanització.

D'altra part, hem demanat al professor Fernando Bouza que ens ofereixi una panoràmica de la visió, o de les visions, de la Catalunya del Barroc en el pensament polític, històric i jurídic castellà de l'època.

Sobre el polèmic tema de la castellanització hem preguntat al professor Manuel Peña quines fóren les vies i els factors de la penetració del castellà en la societat i cultura catalanes, i que ens senyali els més decisius.

Finalment, al professor Joseph Perez li hem demanat que intenti reconstruir la imatge que Castella i Catalunya tingueren en la producció literària hispànica de l'època.